

Koeru Keskkool

KOERU NÄITEMÄNG 1988-2014

Uurimistöö

Autor: Dan Aava, 11. klass

Juhendaja: Krista Jürgens

Koeru 2015

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. NÄITEMÄNGU AJALUGU.....	4
1.1. Aastapäevade pidustused	5
2. ETENDUSED.....	7
3. LAVASTAJAD	18
3.1. Robert Kutti (1918-1998)	18
3.2. Helmi Merilo (1915-2006).....	18
3.3. Tiit Heinsoo (1943-1994)	19
3.4. Herbert Last (1940).....	19
3.5. Mait Raudsepp (1946-2010)	19
3.6. Anneli Eesmaa (1967).....	20
3.7. Krista Jürgens (1967).....	20
3.8. Uno Aan (1936)	20
4. NÄITLEJAD	21
5. TUNNUSTUSED	24
6. MEENUTUSED	27
KOKKUVÕTE	33
KASUTATUD MATERJAL.....	35
LISA 1. EESTI HARRASTUSTEATRITE LIIDU SERTIFIKAAT	36

SISSEJUHATUS

Minu uurimistöö teema on „Koeru näitemäng 1988-2014“. Töö eesmärgiks on koostada ülevaade Koeru huviteatri etendustest, näitlejatest ja lavastajatest. Kirjeldan etenduste asukohti, seda ka väljaspool Koeru valla haldusterritooriumi. Uurimuse käigus peaks selguma näitemängu tegevusest ülevaade ja harrastajate panus Koeru valla huvitegevuses.

Valisin uurimistöö kirjutamiseks ülevaate Koeru näitemängust, sest hakkasin huvi tundma teatrikunsti ja harrastusteatri tegevuse vastu ning täpsemalt soovisin teada saada, kui palju etendusi on toimunud ning mitmed inimesed on näitemänguga seotud. Olles eelmisel aastal osalenud ühes etenduses, sain teada, et Koeru vallas on näitemängu traditsioon pikaajaline ja selles osas on viimase veerandsaja perioodi tegemised kokkuvõtlikult kajastamata. Sellekohane ülevaade pakuks huvi Koeru vallale ja siinsetele elanikele, kes on olnud põhiliseks publikuks saalis.

Uurimistöö materjali leidsin eelkõige Koeru Kultuurimajast, sealse näiteringi dokumentide hulgast, lisaks veel Internetist ja Herbert Lasti poolt koostatud materjalide hulgast. Küsitlesin näitemänguga seotud inimesi ja tegin nendega intervjuusid. Internetis olid Koeru näitemängu tegevused kajastatud ajalehe Järva Teataja veebiväljaandes ja portaalis Eesti Elu. Intervjuud tegin inimestega, kes on läbi aastate olnud seotud Koeru näitemänguga ja etendustes kõige enim kaasatud: Krista Jürgens ja Uno Aan.

Uurimistöö esimese osas annan põgusa ülevaate Koeru valla näitemängu ajaloost, siis kirjeldan lühidalt 100., 110., 120. ja 125. aastapäeva pidustusi. Teises osas kaardistan läbilõike etendustest alates 1988. aastast kuni tänaseni, tuues välja lavastajad, näitlejad, esitlused ja etenduste asukohad, žanrid ning etendatud teoste autorid. Kolmandas osas annan ülevaate lavastajatest ja neljandas osas näitlejatest arvuliselt. Viiendas osas toon välja näitemängu alased tunnustused ja silmapaistvad tulemused. Kuuendas osas kajastuvad intervjuud ja meenutused ning seejärel eelneva kokkuvõte.

1. NÄITEMÄNGU AJALUGU

„Ajalehe „Virulase“ 1888. aasta 26. numbrist saame teada: „Nelipüha teisel pühal mängiti Koeru kihelkonna Udeva vallas kaupmees Kalmu rehe all kohalise mängukoori heaks kaks näitemängu: „Häbematu kosilane“ ja „Muru Miku meelehaigus“, mis kaunis hästi läksivad. Rahvast oli nii palju kokku tulnud, et näitemaja neid ei mahutanud.“ Sama näiteseltskond on mänginud veel teisigi näitemänge, nagu J. Kunderi „Kroonu onu“. Sellest sai alguse Koeru näitemängu traditsioon. Peagi hakati näitemänge etendama ka Koerus. „Õhtul etendati seltsi näitlejate poolt paari näitemängu. Üleüldse kandivad kõik etendajad oma osad loomulikult ette, nagu seda vaatajate tormiline käteplagin tunnistas, millele koerte haukumine järgnes. Soovida oleks, et austatud koerulased teine kord pidule tulles oma koerad koju jätaksivad.“ (Ajaleht „Uus Aeg“ 25. veebruaril 1902. aastal). 1920. aastate algul moodustati tuletõrjeseltsi ja haridusseltsi ühine näitetrupp. Truppi kuulusid Koeru ja selle ümbruse näitemänguhuvilised mitmelt elualalt, tooni andsid Koeru, Vao, Rõhu ja Väinjärve koolide õpetajad. Kindlat näitejuhti polnud, lavastas tavaliselt mõni vanem näitleja, kes ise ka kaasa mängis. Koeru kauaaegseks näitejuhiks sai Robert Kutti, kes ajavahemikul 1936-1996 lavastas üle poolesaja näidendi.“ (Last, 2007)

Repertuaar oli mitmekesine, aastail 1920-1940 mängiti peamiselt eesti autoreid: Kitzbergi, Raudseppa, Visnapuud, Metsanurka jt. Soome tükkidest olid mängukavas „Parvepoisid“, „Põhjalased“, „Niskamäe naised“ jt. Mängiti ka vene autoreid ning isegi Rabindranath Tagore „Ohver“ vabaõhuetendusena. (Last, 2008)

Etendustest osavõtt oli elav ja trupp sai kaunis kuulsaks. Inimesed hakkasid lugu pidama heast näidendist ja lavastusest. Lavastamisega oli raskusi seoses alalise lava puudumisega, lava tuli koolis saali alati ehitada, see oli väike ning seda silmas pidades tuli valida repertuaari. Varsti valmis Koeru rahvamaja, see sai katuse alla 1940. aastaks. Vahepealse sõja ajal ehitustööd katkestati ja siis 1957. aastal avati maja Koeru Kultuurimajana. (Last, 2008)

Koeru koolis on õpilaste teatrihuvi aidanud kasvatada õpetajad-näitejuhid Anna Juur, Liile Reinik, Efrosiine Siidoja, Maimu Pihlak, Helmi Merilo, Herbert Last, Mait Raudsepp, Krista

Jürgens jt. Helmi Merilo juhendas noorte näiteringi tosin aastat (1977-1990). Tema lavastuste esietendused läksid alati täissaalile. (Last, 2007)

Sõprussidemed Savonlinna Varparanna rahvateatriga algasid 1992. aastal. 1993. aastal mängisid koerlased Soomes oma „Pila-Peetri testamenti“, 1997. aastal „Pilvede värve“. Soome Varparanna näitetrupp on Koerus mänginud samuti kahel korral. (Last, 2007)

Igal aastal teatrikuul toimub Koeru valla kolme põlvkonna teatripäev, kus esinevad erinevate põlvkondade näitetrupid. Külal on ka naabervaldade näiteringid. See traditsioon sai alguse 1996. aastal. (Koeru Kultuurimaja näiteringi kavad ja kuulutused)

Mais 1998. aastal anti Põlvas toimunud harrastusteatri festivalil Koeru näitetrupile huviteatri nimetus ja vastav sertifikaat (Lisa 1). (Last, 2008)

Eelnev on põgus ülevaade ajaloost, rohkemat võib lugeda Herbert Lasti poolt 2008. aastal koostatud kultuuriloolisest ülevaatest „Koeru näitemäng 120“.

1.1. Aastapäevade pidustused

Koeru Huviteatri väljaandes kirjutati: „Suursündmuseks kujunesid Koeru näitemängu 100. aastapäeva pidustused Rakvere Teatri näitlejate osavõtul 1988 aasta märtsis. Mängukavas oli neli lavastust: „Pila-Peetri testament“, „Kroonu onu“ (lavastaja Robert Kutti), „Naine on ka inimene“ ja „Vanaisa sanatooriumis“ (lavastaja Helmi Merilo). (Last, 2007)

110. aastapäeva teatripidu toimus 18. aprillil 1998. aastal Koeru kultuurimajas. Selle raames toimusid õnnitlused, tervitused, sõnavõttud ja pildistamine ja vestlusring teemal „Taidlus ja professionaalne teater“. Avatud oli teatrialane näitus ja näitlejate garderoobid. Näha võis katkendeid lavastustest Koeru Lasteaed Päikeseratas „Tuhkatriinu“, Koeru Keskkooli näitering „Kavalus“, Koeru Taidlusteater „Vanad ja noored“ ja „Memmed ja taadid“. Herbert Last tegi ülevaate Koeru näitemängu tegemistest läbi aegade. (Koeru Kultuurimaja näiteringi kavad ja kuulutused)

28. märtsil 2008 toimus Koeru kultuurimajas pidulik teatriõhtu „120 aastat Koeru näitemängu“, tähistati 120ndat näitemängu aastapäeva. Kavas oli A. Kitzbergi naljamäng „Pila-Peetri

testament“ Koeru Huviteatri esituses. Toimus õnnitlemine. Kutsutud olid külalishäädlejad Feliks Kark ja Elmar Trink Endla teatrist. (Koeru Kultuurimaja hääteringi kavad ja kuulutused)

125. aastapäeva tähistamise toimus 30. novembril 2013. aastal. Rahvale mängiti etendust „Tule ma arstin su valu“, Herbert. Lasti näidend 5 pildis Juhan Liivi armastuskirjade põhja. Täna ti kõiki kohaletulnud häädlejaid 125. aastapäeva rinna märgiga. Toimus õnnitlemine, kaetud oli kohvilaud, avatud kavade näitus. Etendus ja aastapäeva tähistamine kulges väga emotsionaalselt ja meeleolukalt. (Koeru Kultuurimaja hääteringi kavad ja kuulutused)

2. ETENDUSED

Etendustest ülevaade on koostatud Koeru Kultuurimaja näiteringi kavade ja kuulutuste ning näiteringi päevikute alusel.

1988 – O. Kool „**Musta kassi öösel ei näe**“, näidend külaelust kahes vaatuses, lavastas Helmi Merilo. Lavakujundus ja valgus Ain Lauri. Osades Maie Tombak, Ants Mägi, Ingmar Lill, Helmi Merilo, Heli Laaneoks ja Herbert Last. Esietendus toimus 8. mail.

1989 – V. Krasnagarov „**Keegi peab lahkuma**“, lavastas Robert Kutti, osades Tiit Heinsoo, Veljo Einson, Krista Jürgens, Mait Raudsepp, Milvi Kangur, Ingmar Lill, Marina Roos. Etendust mängiti Koeru Invaliididekodus 5. märtsil 1989, Koeru kultuurimajas esietendusena 10. märtsil, samas ka 20. märtsil ja 20. aprillil, 11. augustil Muhumaal Hellamaa kultuurimajas ja 12. augustil Muhumaal Piiri kultuurimajas. Žanriks komöödia, etendust mängiti kahes vaatuses.

1989 – A. Liives „**Kallimast kallim**“ ehk „**Hall kaabu**“, lavastas Helmi Merilo, lava seadis Ain Lauri, osades Ingmar Lill, Marina Roos, Merle Nukke, Herbert Last, Alari Teppan, Mait Raudsepp, Maie Murakas, Ingrid Veilberg, Küllike Stalvel. Žanriks komöödia. Etendust mängiti 2. mail 1989 Koerus. Žanriks komöödia, etendust mängiti kahes vaatuses.

1990 – H. Raudsepp „**Põrunud aru õnnistus**“, näidend kolmes vaatuses, lavastaja Robert Kutti. Lava seadis Ain Lauri, osades Uno Aan, Maie Murakas, Krista Jürgens, Eha Kruusalu, Janek Kruusalu, Kalle Aan ja Mait Raudsepp. Etendust mängiti korra Invaliididekodus ja kahel korral kultuurimajas.

1991 – E. Vaigur „**Kraavihallid**“, rahvatükk lauludega kolmes vaatuses, lavastajad Robert Kutti ja Tiit Heinsoo. Lavakujundus ja valgus Ain Lauri. Osades Ingmar Lill, Veljo Einson, Enver Floren, Randar Vahar, Vello Uljas, Tiit Heinsoo, Krista Jürgens, Ella Kallasmaa, Ülle Jääger, Anu Kangur, Maie Murakas, Heino Savan. Esietendus toimus 20. märtsil, samal päeval mängiti etendust ka invaliididekodus, 21. märtsil Türi kultuurimajas, 4. aprillil Albus, 6. aprillil Koerus, 17. aprillil Lehtses, 25. aprillil Aravetel, 3. mail Koerus ja 7. juunil Vastse-Kuustes.

1993 – A. Kitzberg „**Pila-Peetri testament**“, lavastas Robert Kutti. Näidend kahes vaatuses. Lava Ain Lauri. Osades Milvi Kangur, Uno Aan, Kalle Aan, Tiit Heinsoo, Väino Raus, Maie Murakas, Herbert Last, Mait raudsepp, Veljo Einson, Robert Kutti, Janek Kruusalu, Heli Laaneoks, Ülle Jääger, Küllike Stalvel. Esietendus toimus 18. veebruaril Invaliididekodus, etendust mängiti veel 27. veebruaril Koerus, 6. märtsil Peetris, 12. märtsil Ervital, 19. märtsil Vaol, 4. aprillil Savonlinna linnateatris.

1993 – „**Tulge appi, võtan naise**“, lavastajad Robert Kutti ja Tiit Heinsoo, lava seadis Ain Lauri. Osades Milvi Kangur, Tiit Heinsoo, Andres Ööpik, Rita Jazel. Esietendus toimus 22. juunil Koerus. 1. juunil mängiti etendust invaliididekodus, teistel aegadel Ervital, Vaol, Peetris, Salutagusel, Sargveres, Järva-Jaanis, Koigis, Oisus, Kõpstal (Lahus) ja 6. jaanuaril 1994 Koerus.

1994 – O. Luts „**Kalevi kojutulek**“ ja „**Pärijad**“, lavastaja Robert Kutti.

1995 – O. Luts „**Valimised**“, lavastaja Robert Kutti.

1996 – O. Luts „**Kapsapea**“, lavastaja Robert Kutti, lava seadis Ain Lauri. Osades Ella Kallasmaa, Voldemar Treter, Alfred Vaab.

1996 – „**Üksi ja vaba**“, lavastaja Herbert Last, lava seadis Ain Lauri, osades Mait Raudsepp, Maie Murakas, Herbert Last, Milvi Kangur, Uno Aan, Krista Jürgens, Monika Resev, Kairi Kosso, Kerli Tamkivi, Taie Kull ja Annika Kerem. Etendust mängiti 15. märtsil Vaol ja 22. märtsil toimus esietendus Koerus ning veel mängiti tükki Koerus 30. aprillil näitemängupäeval.

1997 – H. Lindepuu „**Memmed ja taadid**“, pildikesi vanadekodu elust, lavastaja Voldemar Treter. Lavaseade, heli ja valgus Ain Laurilt. Etenduse juht Krista Jürgens. Osades Voldemar Treter, Uno Aan, Alfred Vaab, Harald Sillamaa, Ruth Mandri, Ella Kallasmaa, Milvi Kangur, Maie Tombak ja Hilje Pärnsuu. Esietendus toimus 14. veebruaril Koerus, etendust mängiti veel 9. märtsil Vaol, 12. märtsil Järva-Jaanis, 20. märtsil Sargveres ja 22. märtsil Koerus.

1997 – J. Kruusvall „**Pilvede värvid**“, lavastaja Herbert Last. Osades Uno Aan, Milvi Kangur, Krista Jürgens, Liisi Heiskonen, Iivi Kasemets, Mait Raudsepp, Tiiu Nestor, Maie Murakas, Heli Laaneoks, Moonika Resev, Rüdiger Laansalu, Väini Raus, Kalle Aan, Herbert Last. Laulude

juhendaja Tiiu Nestor. Etenduse juhid Monika Resev ja Tiiu Nestor. Lavatehnika seadis Ain Lauri. Esietendus toimus 30. aprillil 1997 Koeru kultuurimajas, etendust mängiti 22. mail Sargveres, 6. juunil Koerus, 17. juunil Moostes, 27. juulil Koeru Invaliididekodus, 3. augustil Soomes Savonlinnas, 23. oktoobril Koerus, 25. oktoobril Viljandis, jaanuaris 1998 Järva-Jaanis, 17. märtsil 1998 Rakkes, 28. märtsil 1998 Paides, 29. aprillil 1998 Peetris, 3. mail 1998 Põlvas.

1998 – A. H. Tammsaare „**Vanad ja noored**“, instseneering ja lavastaja Herbert Last. Lava ja heli Ain Lauri, Peep Potman. Osades Uno Aan, Ella Kallasmaa, Krista Jürgens, Mait Raudsepp, Fred Jürgens, Herbert Last, Kalle Aan, Peep Potman. Esietendus 9. mail Koerus kultuurimajas, etendust mängiti 8. juulil Koerus hooldekeskuses, 11. juulil Vargamäel, 30. oktoobril Peetris, 27. Novembril Koerus, 22. jaanuaril 1999 Ervital, 29. jaanuaril 1999 Kärus, 27. veebruaril 1999 Kiltsis, 13. märtsil 1999 Albus, 16. aprillil Lahus, 24. aprillil Lahus, 24. aprillil 1999 Põltsamaal, 17. ja 24. juulil 1999 Vargamäel.

1999 – „**Kohtumised Paunveres**“, näitemäng ühe vaheajaga, lavastaja Herbert Last. Lavakujundus Merike Ilves, helikujundus Ants Aimsalu, Lavameister Sergei Galkovski, abi Kalju Lihtmaa, helitehnik Peep Potman, etenduse juht Krista Jürgens. Osades Kalle Aan, Krista Jürgens, Ruth Mandri, Mait Raudsepp, Herbert Last, Rüdiger Laansalu, Ülo Aas, Uno Aan, Voldemar Treter, Kalju Lihtmaa, Maie Murakas, Liisi Heiskonen, Pille Raudsepp, Pilvi Raudsepp, Madli Adusoo, Virgo Adusoo. Esietendus Koeru toimus 14. aprillil 1999, näitemängu esitati veel 17. aprillil ja 8. mail Koeru kultuurimajas ja 16. novembril Koeru Hooldekeskuses.

1999 – E. Vilde „**Vigased pruudid**“ Vao näitering, lavastaja Krista Jürgens. Osades Marje Jõgiste, Aime Pimpernell, Ants Tambla, Raivo Nukke, Väino Liiva, Uku Talvik, Arnold Palm, Aivar Grandberg. Esietendus toimus 23. juunil 1999 Vaol, suvel mängiti näidendit Koerus Aruküla pargis.

2000 – talvine vabaõhuetendus „**1905. aasta jõulukuul Palso talus**“, stsenaarium ja lavastaja Uno Aan. Osades Uno Aan, Milvi Kangur, Mait Raudsepp, Herbert Last, Rüdiger Laansalu, Timar Saar, Alar Saar, Voldemar Treter, Kalle Aan, kaitseliitlased, praegune Palso talu pererahvas. Etendus toimus 23. detsembril 2000.

2000 – A. Kitzbergi „**Rätsep Õhk**“, lavastaja Herbert Last, heli Peep Potman. Osades Vello Mägin, Timar Saar, Uno Aan, Krista Jürgens, Mait Raudsepp, Ella Kallasmaa, Kalle Aan, Ülle

Jääger, Voldemar Treter, Haidar Feldmann, Herbert Last, Ülo Aas, Mihkel Alba, Ebba Vabbamäe, Urve Naukas, Evi Rundu, Aivi Mänd, Kaie Liivak, Anneli Jätsa, Urve Sopp, Merike Adusoo. Esietendus 16. aprillil 2000 Koerus, mängiti veel 8. aprillil Lahus, 13. mail Paides, 30. juunil Ervital ja 2. juulil Koerus.

2000 – O. Lust „**Pärijad**“, naljamäng, lavastaja Krista Jürgens. Osades Aive Veilberg, Väino Liiva, Aime Pimperl, Kerli Schumann, Ants Tambla, Epp Talvik, Raivo Nukke. Esietendus toimus 23. juunil 2000 Vaol, näitemängu esitati 7. juulil Koerus. Esitajaks oli Vao näitering.

2000 – „**Kalevi kojutulek**“, lavastaja Krista Jürgens. Osades Uku Talvik, Aive Veilberg, Terje Schumann, Raivo Nukke, Epp Talvik, Väino Liiva. Esietendus toimus 23. juunil Vaol, näitemängu esitati 7. juulil Koerus. Esitajaks oli Vao näitering.

2001 – J. Kruusvall „**Lammutamisele määratud maja**“, stseenid elust kahes osas, lavastaja Herbert Last, lavakujundus Einart Pulk, helitehnik Ants Aimsalu ja etenduse juht Silje Lilium. Osades Uno Aan, Milvi Kangur, Merle Abner, Voldemar Treter. Esietendus toimus 20. jaanuaril 2001 Koerus, 2. veebruaril toimus etendus Käravetel, 16. veebruaril Kiltsis, 2. märtsil Oisus, 9. Märtsil Lahus, 16. märtsil Järva-Jaanis, 17. märtsil Paides, 24. märtsil Tabiveres külateatrite festivalil, 30. märtsil Koerus.

2001 – L. Koorits „**Kiusatus**“, komöödia kolmes vaatuses, lavastaja Mait Raudsepp, lavakujundus Einart Pulk, etenduse juht Annika Pettai ja Kristel Malberg. Osades Rüdiger Laansalu, Ülle Jääger, Mait Raudsepp, Rita Jazel, Anneli Eesmaa, Anu Kangur, Marje Jõgiste. Esietendus 14. aprillil 2001 Koerus, 8. aprillil Sargveres, 23. juunil Visustis, 23. juunil Vaol, 18. augustis Lahus, 16. novembril Simunas, 18. novembril Koerus, 30. novembril Peetris, 12. jaanuaril 2002 Käsukonnas, 16. veebruaril 2002 Ervital, 22. märtsil 2002 Järva-Jaanis, 29. märtsil 2002 Salutagusel.

2001 – V. Koržets „**Näärila ja nārula**“, komöödia kahes vaatuses, lavastaja Mait Raudsepp, etenduse juht Anne Pindre. Osades Milvi Kangur, Uno Aan, Merle Abner, Ella Kallasmaa, Voldemar Treter, Kalle Aan. Esietendus 15. detsembril Salutagusel, veel mängiti näidendit 19. detsembril Koerus, 21. detsembril Koerus, 21. detsembril Ervital, 22. detsembril Koerus, 27. detsembril Koeru Hooldekeskuses, 4. jaanuaril 2002 Koerus, 5. jaanuaril 2002 Öötlal, 7. jaanuaril 2002 Vaol.

2002 – L. Fall „**Lõbus talupoeg**“, lavastaja Krista Jürgens. See oli Leo Falli opereti „Lõbus talupoeg“ järgi lühendatud muusikaline näitemäng. Koeru segarühm Karap, Koeru naisrühma ja Koeru Huviteatri ühisprojekt. Osades: Mait Raudsepp, Elur Einson, Hannes Aasa, Kerli Laur, Kalle Aan, Kaarel Kutti, Silvar Vihtol, Voldemar Treter, Agu Mölter, Egon Kelt, Anne-Ly Pihlak, Fred Jürgens, Tõnu Maiste, Evi Rundu, Priidu Künnapuu, Ülle Teppan, Sergei Galkovski, Ülle Allingu, Heljen Kull, Marje Jõgiste, Õnne Kuriks, Kaie Liivak, Urve Sopp, Aivi Mänd, Merike Adusoo, Lauri Bobrovski, Kaarel Kutti, Virgo Adusoo, Jaak Tammik, Jaan Tammik, Deivi Teppan, Mai-Liis Sopp. Liikumised seadis Ülle Jääger, laulud õpetas Anne Pindre, etendust juhtis Evelyn Laansalu. Esietendus toimus 3. mail 2002 Koerus. Etendust mängiti 20. juunil Koerus, 22. juunil 2003 Paides, 6. mail 2002 Järva-Jaanis, 25. aprillil 2003 Lahus, 13. mail 2003 Roosna-Allikul.

2002 – Moliere „**Arst vastu tahtmist**“, komöödia kolmes vaatuses, lavastaja Krista Jürgens. Osades Epp Talvik, Marje Jõgiste, Aime Pimperl, Aive Veilberg, Väino Liiva, Uku Talvik, Fred Jürgens, Eduard Laidinen, Raivo Nukke, Ants Tambla, Andres Välja. Esietendus toimus 23. juunil Vaol. Veel esineti näitemänguga 29. novembril Ervital, 14. detsembril Salutagusel, veebruaris 2003 Koerus ja 29. märtsil 2003 Paide teatripäeval. Esitajaks oli Vao näitering.

2003 – „**Kohus tuleb**“ õpilasteater, lavastaja Mait Rausepp.

2003 – A. H. Tammsaare „**Mäetaguse vanad ehk õnn ja armastus**“, dramatiseering ja lavastus Herbert Last. Maakonna näitemängupäeval parimaks tunnistatud lavastus, etendati 2003. aastal üleriigilisel harrastusteatri festivalil Pärnus. Osades: Milvi Kangur, Uno Aan, Herbert Last, õppestudio – Evelyn Ivask, Veronika Kalamees, Maris Künnapuu, Moonika Matrov, Alys Varma. Helikujundus Ants Aimsalu, etenduse juht Anne Pindre. Esietendus toimus 30. jaanuaril 2003 Koeru kultuurimajas, 30. jaanuaril toimus etendus veel Koeru kultuurimajas, 6. veebruaril Vaol, 14. veebruaril Salutagusel, 8. märtsil Ervital, 18. märtsil Rakkes, 22. märtsil Paides, 28. märtsil Koerus, 16. aprillil Järva-Jaanis, 6. juulil ja 2. augustil A. H. Tammsaare muuseumis.

2003 – „**Süda otsib sooja**“ noortestudio luuleetendus, lavastaja Herbert Last.

2003 – Kotzebue, Aimla „**Tohuvabohu**“, naljamäng, lavastaja Krista Jürgens. Etenduse juht Heli Tamme. Osades Andres Välja, Marje Jõgiste, Aive Veilberg, Väino Liiva, Epp Talvik, Uku

Talvik, Eduard Laidinen, Raivo Nukke. Esietendus toimus 8. novembril Vaol, etendust mängiti veel 22. novembril Ervital, 12. veebruaril 2004 Koerus, 20. märtsil 2004 Paide teatripäeval ja 5. juunil 2004 Paide Vallimäel. Esitajaks oli Vao näitering.

2005 – H. Raudsepp „**Vaheliku vapustused**“, komöödia kahes vaatuses, lavastaja Mait Raudsepp. Etenduse juht Evelyn Laansalu. Osades Uno Aan, Krista Jürgens, Anu Kangur, Kalle aan, Vello Mägin, Mait Raudsepp, Marje Jõgiste, Rüdiger Laansalu. Esietendus toimus 13. veebruaril 2005 Koerus, etendust mängiti veel 24. veebruaril Amblas, 8. märtsil Järva-Jaanis, 11. märtsil Vaol, 18. märtsil Salutagusel, 19. märtsil Ervital, 26. märtsil Paides teatripäeval, 1. aprillil Lahus, 10. aprillil Koerus, 14. aprillil Öötlal, 26. aprillil Koeru hooldekeskuses, 16. juunil Koidu-Ellavere.

2005 – Ed. Vilde „**Süütuse tunnistus**“, komöödia viies pildis, lavastaja Herbert Last. Muusikaline kujundus Anne Pindre. Osades Milvi Kangur, Merle Abner, Evelyn Ivask, Anneli Eesmaa, Voldemar Treter, Herbert Last. Esietendus toimus 17. märtsil 2005, lisaks etendati näidendit 24. novembril Ervital.

2005 – M. J. Eisen „**Kuidas saab nõiaaks**“ lavastaja Aino Rebane. Esitas Väinjärve näitering.

2005 – L. Hansen „**Wahilaari valge tuvike**“, lavastaja Krista Jürgens, naljamäng ühes tükis koos lauludega. Laulud õpetas Anne Pindre, etenduse juht oli Aive Veilberg. Osades Ants Tambla, Epp Talvik, Priidik Pard, Uku Talvik, Eduard Laidinen, Anne Pindre, Ülle Teppan, Marje Jõgiste, Maret Mets, Maire Aimsalu, Olev Veilberg, Tiit Linnas, Andres Tambla, Enno Sass. Esietendus toimus 23. juunil. Esitati Vao näiteringi poolt.

2005 – „**Vabaduse ohvrid**“, vabaõhuetendus Aruküla pargis (Joonis 1), autorid Herbert Last ja Uno Aan Kunstnik Anne Murula, muusika Thea Kristal, laulud Anne Pindre, kostüümid Reet Saar. Etenduse juht Evelyn Laansalu, administraator Krista Jürgens, liikumine rahvapeol Ülle Jääger, helimeistrid Hannes Aasa, Ants Aimsalu, lavameistrid Rein Voltenberg, Uno Aan. Osades Uno Aan, Marje Jõgiste, Jaago Kuriks, Ain Melnikov, Fred Jürgens, Taimo Jätsa, Annika Aava, Angelika Aava, Vello Mägin, Rüdiger Laansalu, Krista Jürgens, Väino Liiva, Eduard Laidinen, Merle Abner, Kalli Pilov, Tõnu Maiste, Veljo Einson, Rein Voltenberg, Väino Tippi, Enn Sakkis, Uku Talvik, Tiina Toomsalu, Ele-Riin Toomsalu, Milvi Kangur, Olev Veilberg, Tõnu Taal, Ülo Aas, Saamu Sulbi, Aaren Ots, Liivar Lehis, Egon Kelt, Andres Pajula, Margus

Laanep, Väino Raus, Kalle Aan, Vahur Palu, Mati Tatrik, Toomas Ilmjärv, Viktor Lehter, Georg Tippi, Heinar Hammerberg, Mati Hammerberg, Haidär Hisjam, Voldemar Treter, Herbert Last, Mait Raudsepp, Anu Kangur jt. Esietendus 20. augustil 2005 Koerus.

Joonis 1. „Vabaduse ohvrid“ Aruküla mõisa pargis (Eesmaa, 2008)

2005 – Getter Kallasmaa ja Anneli Eesmaa **„Tuulekeerises“** (osades materjalides kasutati etenduse nime „Tuulte pöörises“). Koeru Keskkooli narkovastane etendus. Projektijuht oli Anneli Eesmaa, lavastaja Krista Jürgens ja kogu trupp. Grupijuhid olid Annika Aava ja Tiina Toomsalu. Osades Anneli Eesmaa, Anne-Ly Pihlak, Ahti Karon, Allan Praats, Mati Seire, Riina Lääne, Tiivi Pihla, Helen Toomsalu, Fred Jürgens, Maksim Peetsi, Johan Praats, Lily Teppan, Katre Tatrik, Getter Gallasmaa, Aaren Ots, Jaan Kutti, Piret Saar. Etendust esitati 26 korda Koeru kultuurimajas.

2006 – **„Aruküla mõisa aja lood“**, õpilasteater Th. Bernhardi meenutuste alusel, lavastaja Mait Raudsepp. Osades Pilvi Raudsepp, Eerik-Einar Heil, Anneli Eesmaa, Miika Pihlak. Etendust mängiti 27. mail ja lisaks veel Unustatud mõisate ringreisi raames Aruküla mõisas.

2006 – M. J. Eisen **„Alkoholi õnnistus“**, lavastaja Uno Aan, etenduse juht Uku Talvik. Osades Milvi Kangur, Uku Talvik, Veljo Einson, Voldemar Treter, Kalle Aan, Silvi Tumanskaja, Malle Last, Raissa Taavits, Hilje Pärnsuu, Anne Pindre, Olev Veilberg. Esietendus toimus 15. aprillil 2006 Koerus, veel etendati näidendit 23. juulil Paides, 23. märtsil Koeru hooldekeskuses, 27. aprillil Ervital, 2. detsembril Peetris, 1. juunil Aruküla pargis, 15. juulil Tartu hansapäevadel, 23. juulil Paides, 9. augustil Uno Aani juubelil, 19. oktoobril Lahus, 3. novembril Ambblas, 24.

novembril Järva-Jaanis ja Sallas, 18. mail 2007 Roosna-Allikul, 5. juulil 2007 Sika talus, 24. novembril 2007 Kuusalus.

2007 – E. Vaiguri näidendi „**Kraavihallid**“, lavastaja Ülle Jääger. Osades Anu Kangur, Anne-Ly Pihlak, Kerli Laur, Ülle Teppan, Merje Remmelgas, Priidu Künnapuu, Egon Kelt, Agu Mölter, Margus Laanep, Andres Pajula, Mati Tatrik, Rüdiger Laansalu. Esietendus toimus 1. aprillil 2007 Koerus. Näitemänguga esineti veel Vaol.

2007 – O. Luts „**Kapsapea**“, lavastajad Uno Aan, Krista Jürgens. Osades Uno Aan, Milvi Kangur, Anu Kangur, Margo Hussar, Krista Jürgens, Haidär Hisjam, Triin Aasa, Miika Pihlak. Esietendus toimus 24. märtsil 2007 Koerus, lisaks toimusid etendused 17. märtsil Oisus, 30. märtsil Koeru teatripäeval, 5. mail Vaol ja Lahus ning 9. mail Koeru Hooldekeskuses, 9. juunil Koerus ja 24. juunil Visustis.

2007 – „**Valimised**“, lavastajad Uno Aan, Herbert Last. Osades Voldemar Treter, Kalle Aan, Ella Kallasmaa, Hilje Pärnsuu, Malle Last, Haidär Hisjam, Herbert Last. Esietendus toimus 8. veebruaril 2007 Koeru Hooldekeskuses, etendused toimusid veel 15. veebruaril Järva-Jaanis, 16. veebruaril Türil, 20. veebruaril Ervital, 24. veebruaril Koerus, 25. veebruaril Salutagusel, 26. veebruaril Vaol, 17. märtsil Oisus, esietendus koos „Kapsapeaga“ toimus 24. märtsil 2007 Koerus. Lisaks anti etendusi veel 30. märtsil Koeru teatripäeval, 6. aprillil Aravetel, 24. juunil Visustis ja 11. juulil Sõrandus.

2008 – A. Kitzberg „**Pila-Peetri testament**“, naljamäng, lavastaja Mait Raudsepp. Osades Milvi Kangur, Uno Aan, Voldemar Treter, Väino Raus, Ella Kallasmaa, Herbert Last, Mait Raudsepp, Iris Pilov, Anett Pindre, Anne Pindre, Erik-Einar Heil. Esietendus toimus 27. jaanuaril 2008 Koerus, etendust mängiti veel 8. veebruaril Ervital, 22. veebruaril Koeru Hooldekeskuses, 14. märtsil Velisel, 27. märtsil Paides, 9. aprillil Lahus, 12. aprillil Paides, 22. aprillil Koerus, 10. mail Vaol, 24.-25. mail Tabiveres külateatrite festival, 12. juulil Abajal, 7. novembril Roosna-Allikul, 22. novembril 2008 Rakkes, 29. novembril Paides, 11. detsembril Peetris ja 22. jaanuaril 2009 Järva-Jaanis.

2008 – A. H. Tammsaare „**Mäetaguse vanad**“ lavastaja Herbert Last. Osades Milvi Kangur ja Uno Aan. Etendust mängiti 30. jaanuaril Tammsaares, 12. veebruaril Järva-Jaanis, 27. veebruaril Peetris ja 25. märtsil Järva-Jaani päevakeskus.

2008 – M. Oopkaubi näidendi **“Jõuluvana jõulupuu”** ainetel lavastati jõulujant „Jõulud, nagu igal aastal“, lavastaja Krista Jürgens, etenduse juht Evelyn Laansalu. Osades Margus Laanep, Anu Kangur, Rüdiger Laansalu, Kerli Sirila, Einar Karu, Urmas Jalakas, Aime Pimperl, Eduard Laidinen. Esietendus toimus 28. detsembril Vaol, lisaks mängiti tükki veel kahel korral Koerus. Esitajaks oli Vao näitering.

2008 – **„Vabaduse ohvrid“**. Autorid-lavastajad Uno Aan ja Herbert Last. Muusika Thea Kristal, laul Anne Pindre, tants Ülle Jääger, puhkpill Kerli Sirila ja Teet Tihvan, grimm Anne Murula, Etenduse juht Evelyn Laansalu, helimeistrid Hannes Aasa ja Ants Aimsalu, lavameistrid Rein Voltenberg ja Uno Aan, administraator Krista Jürgens. Osades Uno Aan, Marje Jõgiste, Jaago Kuriks, Herbert Last, Fred Jürgens, Taimo Jätsa, Annika Aava, Väino Raus, Kristjan Kõljalg, Krista Jürgens, Väino Liiva, Eduard Laidinen, Aive Volter, Kalli Pilov, Triin Aasa, Tõnu Maiste, Veljo Einson, Rein Voltenberg, Väino Tippi, Enn Sakkis, Uku Talvik, Maire Aimsalu, Hedi Aimsalu, Jako Aimsalu, Milvi Kangur, Olev Veilberg, Tõnu Taal, Aaren Ots, Andres Pajula, Anti Liivak, Birgit Itse, Anne Pindre, Maire Aimsalu, Silvi Tumanskaja, Kalle Aan, Vahur Palu, Mati Tatrik, Toomas Ilmjärv, Viktor lehter, Georg Tippi, Margus Laanep, Raimo Merilo, Elur Einson, Haidär Hisjam, Voldemar Treter, Mait Raudsepp, Anu Kangur, Mirjam Tamp, Geelika Luik, Madis Kuriks. Kaasa löid segarühm Karap, naisrühm Alleaa, tantsurühm Kanarbik, Koeru-Järva-Jaani pasunakoor. Etendus toimus 1. juulil Aruküla mõisa pargis.

2009 – Herbert Lasti **„Valupisarais märtsipäevad“**, draama neljas pildis, lavastajad Herbert Last ja Uno Aan (Joonis 2). Muusika Thea Kristal. Videopildid, helikujundus Marko Sirila. Osades Uno Aan, Milvi Kangur, Pilvi Raudsepp, Mari-Liis Pihlak, Aive Volter, Anti Liivak, Haidär Hisjam, Herbert Last, Mait Raudsepp, Uku Talvik, Väino Raus, Kalle Aan, Elur Einson, Aaren Ots, Margus Laanep, Raimo Merilo, Viktor Lehter, Georg Tippi, Ella Kallasmaa, Voldemar Treter, Maire Aimsalu, Hedi Aimsalu, Jako Aimsalu, Eva Linno, Hannes Linno, Malle Last, Hilje Pärnsuu, Anne Pindre. Esietendus toimus 25. märtsil 2009 Koerus, etendused toimusid veel 26. ja 27. märtsil Koerus, 28. märtsil Paide näitemängupäeva raames, 29. märtsil Järva-Jaanis ja 8. aprillil Koerus ning 10. jaanuaril 2010 Rakvere Teatris.

Joonis 2. „Valupisarais märtsipäevad“ Koeru Kultuurimajas (Leppoja, 2009)

2009 – L. Krass ja S. Sillaots **„Sõbrapäev“**, lavastaja Krista Jürgens. Osades Pilvi Raudsepp, Mari-Liis Pihlak, Kirsika Ilmjärv, Aive Volter, Getter Kallasmaa, Kaisa Abner. 28. märtsil esitati katkend Paides, 27. mail toimus etendus Koerus ja 12. juunil Järva-Jaanis.

2010 – **„Suaree“**, lavastaja Anneli Eesmaa. Osades Ülle Salumäe, Malle Moora, Reelika Lepik, Liana Kullasepp, Merike Varik, Kadri Kuriks, Epp Talvik, Pille Eha, Anett Pindre, Rita Õunapuu, Tiia Tippi, Anne Muhk, Piret Eslas, Alide Kristine Alba, Tiina Põldoja lastega, Margit Kull lastega. Etendus toimus Aruküla mõisas 22. oktoobril kahel korral, lisaks mängiti tükki veel nädal hiljem.

2011 – H. Last **„Üks ununenud armastuslugu“**, näidend viies pildis, lavastaja-näitejuht Herbert Last. Lavakujundus Eva Linno, muusikaline kujundus Anne Pindre, Valguskujundus Ants Aimsalu. Osades Raido Johanson, Pille Eha, Reelika Lepik, Aaren Ots, Herbert Last, Anti Liivak. Esietendus toimus 1. mail 2011 Koerus.

2013 – **„Tule ma arstin Su valu“** Juhan Liivi armastuslugu. Herbert Lasti näidend viies pildis. Lavakujundus Eva Linno, muusikaline kujundus Ants Aimsalu, lavastaja Herbert Last. Osades Pille Eha, Kerle Põldver, Krista Jürgens, Raido Johanson, Tarmo Valk, Hannes Linno, Herbert Last. Esietendus toimus 1. mail 2013, muudetud tekstiga etendust mängiti 30. novembril 2013 Koerus, veel esitati 5. detsembril 2013 ja 28. märtsil 2014 Koerus, 22. aprillil 2014 Koigis ja 29. aprillil 2014 Türil.

2014 – A. Kivirähk „**Rehepapp ja näärisokk**“, lavastaja Krista Jürgens (Joonis 3). Osades Kalli Pilov, Triin Aasa, Hannes Linno, Miika Pihlak, Dan Aava, Marec Herman, Harivald Künnapuu. Etendust mängiti osaliselt 28. märtsil 2014 Koeru teatripäeval, 26. aprillil Albus Järvamaa teatripäeval, esietendus toimus 10. mail Koerus, lisaks mängiti 14. ja 30. mail Koerus, 7. juunil Imavere piimapäeval. Esitajaks olid noorte näitering.

Joonis 3. „Rehepapp ja näärisokk“ Imavere piimapäeval (Kukk, 2014)

3. LAVASTAJAD

3.1. Robert Kutti (1918-1998)

„Koeru kandi pikima staažiga näitejuht on olnud Robert Kutti. Ta alustas 1938. aastal. Ta lavastas ja mängis ise kaasa poole sajandijooksul ligi 60 näidendis. Publikumenu saavutasid H. Raudsepa „Roosad prillid“, A. Kitzbergi „Neetud talu“ ja „Pila-Peetri testament“, P. Kilgase „Rist ja Roos“, M. Talvese „Tüli tühja asja pärast“, M. Zarudnõi „Rooma 17 nõudmiseni jt.“ (Last, 2008)

Uurimistöös kajastatud perioodi jooksul lavastas Robert Kutti 9 tükki, mõned neist teistega koostöös, kuid suurem osa lavastamistest jäid varasemasse aega.

Herbert Lasti poolt koostatud kultuuriloolises ülevaates on Robert Kutti oma 15. veebruaril 1988. aastal antud meenutuses märkinud muuhulgas järgmist: „Minu näiteringis tegutsemise periood on olnud pikk. 1936. aastal õppisin Tallinnas Paul Sepa teatrikunsti stuudios, suvevaheajal tulin koju ja lavastasin kaks näidendit, ise kaasa mängides. /.../ 1937-1938. aastal enne oma sõjaväeteenistusse minekut sai valmis Mait Metsanurga näidend „Vagade elu“. Mängisin kiriku võõrmündrit. /.../ Sõjaväeteenistusest vabanesin 1940. aasta sügisel. Kohe valiti mind Koeru keskrahvamaja juhatajaks. Alustasin uuesti näiteringiga. /.../ Oli väga palju tegemist, sest mulle allusid Kuusna, Väinjärve, Vao ja Kalitsa rahvamajad ja raamatukogud. Jätkasime Koeru kultuurimaja ehitamist. Ettevalmistused käisid suureks karnevaliks, mis pidi toimuma 1941. aasta suvel jaanipäeval. Kaasa löid kõik Koeru kooli õpetajad ja ka ümberkaudsete koolide õpetajad. 22. juunil algas suur sõda. Demobiliseerusin 1946. aastal.“ (Last, 2008)

3.2. Helmi Merilo (1915-2006)

Uurimistöös kajastatud perioodi jooksul lavastas Helmi Merilo 2 tükki. Ta oli õpetaja, näitleja, näitejuht ja seltsitegelane. 1977. aastast oli Helmi Merilo juhendanud noorte näiteringi, tuues Koeru Keskkooli I lennu lõpetanutega lavale Ed. Vilde „Vigased pruudid“. /.../ Hinnatav oli tema töö algajatega, sest ta koolitas mängijaks ka vähese eeldusega noori (nn otse tänavalt).“ (Last, 2008)

Helmi Merilo lavastas ka Koeru täiskasvanutega. Helmi Merilo meenutas muuhulgas, et aastatel 1955-1957 oli ta seotud kooli näiteringiga. Sel ajal lavastati rida väiksemaid näidendeid. Õpetajatest olid agaramad Linda ja Evald Lindsalu. 1977. aasta jaanipäeva paiku esitati Ed. Vilde „Vigased pruudid“, tegelasteks olid X klassi õpilased Mailis Merilo, Riina Nestor, Ülle Grünmann. Andres Rundu, Sulev Paglant, Ilmar Ijavoinen ja Peeter Loznenko. Teatrihuvi sai hoo sisse, lavastati veel Venta Vigante „Igavesti haljad palmid“ ja Hugo Raudsepa „Tagatipu Tiisenhoosen“. (Last, 2008)

3.3. Tiit Heinsoo (1943-1994)

Tiit Heinsoo lavastas koostöös Robert Kuttiga. Herbert Last on kirjutanud tema kohta: “1992. aastal tuli kultuuritööle kultuurimaja direktorina tagasi andekas isetegevuslane Tiit Heinsoo, kes lühikese ajaga sai omaseks nii taidlejaile kui ka kultuuriüritustest osavõtjaile. Kahjuks katkestas varajane surm (1994 a) tema loometöö.“ (Last, 1999)

3.4. Herbert Last (1940)

Herbert Last on lavastanud kõige rohkem käesoleva uurimistöö teises peatükis loetletud etendustest. Herbert Last on juhendanud kooliteatrit Aravetel, Pärstis ja Koerus. Ta on Koeru huviteatri näitejuht. Herbert Last on pidanud õpetaja ametit, teinud näitejuhi tööd, seotud raamatuklubiga Vaimuvalgus, Koeru meeste luuleklubiga. Ta on liikmeks erinevates seltsides, liitudes ja ühendustes, asutajaliikmeks Koeru haridus- ja kultuuriseltsis. Tema sulest on ilmunud raamatuid ja uurimusi, ta on lavastanud luuleetendusi. Herbert Lasti on tunnustatud haridustöö, näitejuhi töö ja näitlemise ning lavastamise eest. (Last, 1999; Linno, 2010)

3.5. Mait Raudsepp (1946-2010)

Mait Raudsepp lavastas Koerus uurimistöös käsitletud perioodil 7 lavastust. Mait Raudsepp meenutab, et tema esimene teatrietendus, milles ta Koerus kaasa mängis oli ateismiteemaline näidend 1970ndate alguses. Teatripisiku oli ta saanud Türi Keskkooli lasteteatrist. Koeru publiku kohta on ta öelnud, et esietendused Koerus on olnud rasked, sest rahvas ei tule mitte teatritükki vaatama, vaid seda, kuidas keegi mängib ja mida ta seal laval teeb. Järgmiste etenduste kodupublik on juba teatrisõbralikum. 2008ndal aastal ütles ta, et viimastel aastatel oli ta saanud rõõmu lavastamisest koolis ja kultuurimajas. Mait Raudsepp tegi palju suurepäraseid rolle. (Last, 2008)

3.6. Anneli Eesmaa (1967)

Anneli Eesmaa on lavastanud õpilaste ja õpetajatega seotud etendusi ning kaasa löönud näitlejana teiste lavastatud näitemängudes. Lavastamine ja näitlemine on Anneli Eesmaale hobid, mida ta harrastab õppealajuhataja töö kõrvalt. Näitemängu juurde on Anneli Eesmaa suunanud ka oma lapsi. (Koeru Kultuurimaja näiteringi kavad ja kuulutused)

3.7. Krista Jürgens (1967)

Lavastama hakkas 1999. aastal. Krista Jürgens on lavastanud etendusi Vao näiteringiga, mitmeid näidendeid on lavastatud Koeru lastealade Päikeseratas lastega ja kasvatajatega ning Vao lasteaias. Ta on lavastanud Koeru kooli noortega, kahel korral käinud Koeru kooli Rõõmurullidega vabariigi põhikoolide festivalil ja korra tulnud laureaadiks. Samuti lavastanud mitmeid etendusi Koeru Huviteatris. Kokku erinevaid lavastamisi on olnud 13. (Jürgens, 2015)

3.8. Uno Aan (1936)

Uno Aan on lavastanud 7 etendust, aga tuleb lisada, et ta on paljude projektide hooandja ja mõtte algataja olnud. Uno Aani meenutustest saab lugeda käesoleva uurimistöo kuuendast peatükist.

4. NÄITLEJAD

Teises peatükis loetletud etendustes on rohkem kui kolm rolli mänginud 35 näitlejat (Tabel 1). Kolmes rollis on näitlejana üles astunud 20 inimest, kahes rollis 36 ja ühes rollis 114 inimest.

Tabel 1. Näitlejad ja nende rollide arv

Nimi	Rollide arv
Uno Aan	19
Milvi Kangur	18
Herbert Last	18
Mait Raudsepp	17
Kalle Aan	15
Voldemar Treter	15
Krista Jürgens	14
Ella Kallasmaa	9
Marje Jõgiste	9
Anu Kangur	8
Rüdiger Laansalu	8
Uku Talvik	8
Maie Murakas	7
Haidär Hisjam	7
Väino Liiva	7
Väino Raus	6
Veljo Einson	6
Fred Jürgens	6
Eduard Laidinen	6
Epp Talvik	6
Anne Pindre	5
Pilvi Raudsepp	5
Aaren Ots	5
Raivo Nukke	5
Margus Laanep	5
Tiit Heinsoo	4
Merle Abner	4
Ingmar Lill	4
Hilje Pärnsuu	4
Ülle Jääger	4
Ants Tambla	4
Aime Pimperl	4
Olev Veilberg	4
Anneli Eesmaa	4
Aive Veilberg	4

Kolmes rollis on mänginud Vello Mägin, Ülo Aas, Egon Kelt, Malle Last, Pille Eha, Hannes Linno, Anne-Ly Pihlak, Ülle Teppan, Heli Laaneoks, Aive Volter, Triin Aasa, Kalli Pilov, Elur Einson, Anti Liivak, Tõnu Maiste, Andres Paljula, Viktor Lehter, Georg Tippi, Mati Tatrik, Getter Kallasmaa.

Kahes rollis on mänginud Raido Johanson, Priidu Künnapuu, Marina Roos, Rita (Jazel) Järvik, Ruth Mandri, Liisi Heiskonen, Evelyn Ivask, Evi Rundu, Aivi Mänd, Urve Sopp, Merike Adusoo, Agu Mõlter, Kerli Laur, Mari-Liis Pihlak, Reelika Lepik, Kaie Liivak, Kaarel Kutti, Virge Adusoo, Janek Kruusalu, Maire Aimsalu, Andres Välja, Alfred Vaab, Küllike Stalvel, Jaago Kuriks, Tõnu Taal, Taimo Jätsa, Annika Aava, Silvi Tumanskaja, Rein Voltenberg, Väino Tippi, Enn Sakkis, Vahur Palu, Raimo Merilo, Hedi Aimsalu, Jako Aimsalu, Timar Saar.

Ühes rollis on mänginud Silvar Vihtol, Anneli Jätsa, Saamu Sulbi, Iivi Kasemets, Tiiu Nestor, Merje Remmelgas, Margo Hussar, Miika Pihlak, Iris Pilov, Anett Pindre, Monika Resev, Maie Tombak, Alar Teppan, Ingrid Veilberg, Eha Kruusalu, Merle Nukke, Sergei Galkovski, Enver Floren, Randar Vahar, Vello Uljas, Heino Savan, Andres Ööpik, Monika Resev, Kairi Kosso, Harald Sillamaa, Peep Potman, Kalju Lihtmaa, Ülle Allingu, Heljen Kull, Öonne Kuriks, Lauri Bobrovski, Jaak Tammik, Jaan Tammik, Deivi Teppan, Mai-Liis Sopp, Kerli Tamkivi, Taie Kull, Annika Kerem, Veronika Kalamees, Maris Künnapuu, Moonika Matrov, Alis Varman, Ain Melnikov, Angelika Aava, Tiina Toomsalu, Ele-Riin Toomsalu, Liivar Lehis, Eva Linno, Toomas Ilmjärv, Heinar Hammerberg, Mati Hammerberg, Mihkel Alba, Ebba Vabamäe, Raissa Taavits, Hannes Aasa, Ülle Salumäe, Malle Moora, Liana Kullasepp, Merike Varik, Kadri Kuriks, Anett Pindre, Rita Öunapuu, Tiia Tippi, Anne Muhk, Piret Eslas, Alide Kristine Alba, Tiina Põldoja, Margit Kull, Miika Pihlak, Kerle Põldver, Tarmo Valk, Dan Aava, Marec Herman, Harivald Künnapuu, Kirsika Ilmjärv, Kaisa Abner, Arnold Palm, Aivar Grandberg, Kerli Schumann, Terje Schumann, Maie Tombak, Ants Mägi, Helmi Merilo, Robert Kutti, Pille Raudsepp, Madli Adusoo, Priidik Pard, Maret Mets, Tiit Linnas, Andres Tambla, Enno Sass, Ahti Karon, Allan Praats, Mati Seire, Riina Lääne, Tiivi Pihla, Helen Toomsalu, Maksim Peetsi, Johan Praats, Lily Teppan, Katre Tatrik, Kristjan Kõljalg, Birgit Itse, Jaan Kutti, Kerli Sirila, Einar Karu, Urmas Jalakas, Piret Saar, Alar Saar, Anne-Mai Näkk, Taavi Aava, Andres Gorbõljov, Tauri Sinisalu, Bert Tippi.

Lisaks Koerus lavastatud etendustele on Koeru näitlejad kaasa löönud Eesti Harrastusteatriite Liidu poolt korraldatud teatriprojektides. 6.-8. juuni 1998. aastal esitati Mahtas suvelavastus

Eduard Vilde „Mahtra sõda“. Dramatiseering ja lavastus Aare Laanemets ja Ahti Puudelsell. Kunstnik Toomas Hõrak, laulis Siiri Sisask, muusika Ulthima Thule. Projektijuht oli Jaan Urvet. Tükis lõi kaasa üle 200 harrastusnäitleja. Just selle etenduse tarbeks on kirjutatud laul „Mis maa see on“. Koerust osalesid Uno Aan (parun), Milvi Kangur (paruniproua), Krista Jürgens (Huntauugu Miina) ja Maie Murakas (Huntauugu Miina ema).

20.-23. juuni 1999. aastal toimud Palamusel harrastusteatri festival, kus etendati „Kevad. Suvi. Sügis. Talv“ (Joonis 4), kunstiline juht Raivo Adlas, kunstnik Silver Vahtre, projektijuhid Jaan Urvet ja Märt Jallakas. Helikujundus Hannes Aasa. Sügises mängis Joosep Tootsi Mait Raudsepp, Jorch Adniel Kiirt Herbert Last, Liblet Uno Aan, Köstrit Voldemar Treter ja Raja Teelet Liisi Heiskonen. Talves mängis Arno ema rolli Maie Murakas ja Arno Talit Kalle Aan. (Koeru Kultuurimaja näiteringi päevikud)

Joonis 4. „Kevad. Suvi. Sügis. Talv“ Palamusel harrastusteatri festivalil (Piibeleht, 2008)

6.-8. juuni 2000. aastal mängiti Lelle mõisa pargis A. Ehini raamatu ainetel lavastatud lugu Rummu Jürist. Tüki nimi oli „Tagaetav. Lavastaja oli Jaanus Rohumaa, muusika ansamblilt Untsakad. Projektijuht oli Jaan Urvet. Heli eest hoolitsesid Kaupo Uibo ja Hannes Aasa. Etenduses osales üle saja harrastusnäitleja, kaasa tegi kaksteist hobust, hulk koduloomi, nagu kitsed ja vasikad. Jüri Rummu rollis mängis Üllar Saaremäe, Pjotor Tšaikovskit Herbert Last, mõisateener Prantsu Uno Aan, politseinik Manfredi Voldemar Treter ja veel sadakond kutselist- ja harrastusnäitlejat. (Koeru Kultuurimaja näiteringi päevikud)

2001. aastal osaleti Paides Vallimäel etenduses „Eestlaste neli kuningat“. (Last, 2008)

5. TUNNUSTUSED

Koeru näitemängu hiigelaastaks kujunes 1997, mil Koeru taidlusteatri etendus „Pilvede värvid“ pälvis Eesti Harrastusteatri Liidu peaauhinna Taevasõel. 1998. aastal üleriigilisel taidlusteatri festivalil Põlvas omistati Koeru näitetrupile huviteatri nimetus ja vastav kvalifikatsiooni tunnistus. Mitmel aastal on Koeru näitetrupp tunnistatud Järvamaa parimaks.

Järvamaa Infoportaalist sai lugeda 30. märtsil 2009 pealkirja alt „Järvamaa parimaks näitetrupiks valiti Koeru Huviteater“ järgmist: „Laupäeval toimus Paide Kultuurikeskuses üheksas Järvamaa Näitemängupäev. Üles astus seitse näitetruppi üheksa lavastusega Paidest, Albust, Koerust ja Tallinnast. Žürii koosseisus Tiina Tegelman, Aleksander Parman ja Viiu Paljak valis parimaks näitetrupiks Koeru Huviteatri, kes etendas Herbert Lasti näidendit „Valupisarais märtsipäevad.“ Tiitli "Peaaegu parimad" pälvisid Paide Huviteater ja Kesk-Eesti Teatritrupp. Parima noortetrupi auhind läks Paide Ühisgümnaasiumi Loomingulisele triole. Parimateks näitlejateks valiti Triin Väin, Milvi Kangur, Margus Mankin, Erich Einstein, Herbert Last, Konstantin Belov ja Aare Ots.“ (Nõmm, 2009)

Ajalehe Järva Teataja veebiväljaandest võis lugeda pealkirja „Koeru huviteater tuli laureaadiks“ alt 11. jaanuaril 2010 järgmist: „Reedest pühapäevani kestis Rakvere teatris ja rahvamajas XI harrastusteatri riigifestival, millest võttis osa ka Koeru huviteater Uno Aani ja Herbert Lasti lavastusega „Valupisarais märtsipäevad“ (Joonis 5). Hindamiskomisjon koosseisus Kaie Mihkelson, Inga Vares, Üllar Saaremäe, Indrek Saar ja Urmas Lennuk valis 13 trupilt välja peaauhinna ja kolme laureaadi tiitli väärilise lavastuse. Ühe laureaadi tiitliga tuli tagasi ka Koeru huviteater. „Meil läks uskumatult hästi!“ ütles Uno Aani. „Me polegi žüriilt nii head juttu kuulnud, et oma tehtud omapärane lugu oma küla traagilistest sündmustest märtsiküüditamise ajal, nad kiitsid veel trupi ühtlast mängu ja tegevuste üleminekut,“ lausus ta. „Meie lugu mõjus ka pealtvaatajaile, kes tõusid saalis püsti.“ Pikaajalise loometegevuse eest autasustas Eesti harrastusteatri liit festivalil teenetemärgiga ka Koeru huviteatri näitlejat, lavastajat ja stsenaaristi Herbert Lasti.“ (Reinberg, 2010)

Joonis 5. „Valupisarais märtsipäevad“ (Eesmaa, 2010)

Ajalehe Järva Teataja veebiväljaanne kajastas pealkirja „Järvamaa eakate säravad teod paistsid silma“ all 6. oktoobril 2010 järgmist: „Rahvusvahelise eakate päevaga seoses korraldas MTÜ Inkotuba esimest korda konkursi „Aastad täis sära ja väärikust“, kuhu saadeti erinevatest Eesti piirkondadest enam kui 30 tööd, mis on eakate elu sisukamaks ja säravamaks muutnud. Žürii valis välja ning tunnustas auhindadega kaheksat tegu, kaks neist on seotud Järvamaaga. /.../ Veel tunnustati Järvamaalt Koeru pensionäride seltsingu Kanarbik ja Koeru Huviteatri ühistööna valminud kavandit „Valupisarais märtsipäevad“, millega tähistati 60 aastamöödumist 1949. aasta märtsiküüditamisest. Tegevuse ettevalmistamisest võttis osa üle 30 eaka. Uuriti välja kõik inimesed ja talud külade kaupa, kes olid Siberisse küüditatud. Nende andmete alusel koostas Uno Aan trükise „Need aastad ei unune“. Siberisse küüditanute meenutuste põhjal kirjutas pensionär Herbert Last neljavaatuselise näidendi „Valupisarais märtsipäevad“ ning lavastas selle koos Uno Aaniga. Osatäitjateks olid pensionärid, huviteatri noored, õpilased ja ka lasteaialaps, sõdurite osatäitjad olid Koeru kaitseliitlased, hoburakenditega olid abiks talunikud, autodega Järva-Jaani vanatehnika varjupaiga mehed.“ (Nikkolo, 2010)

Samuti märgiti Koeru Huviteater ära ka Eesti Elu portaalis 27. veebruaril 2011, kus avaldati järgmist: „14. jaanuaril anti Türi kultuurimajas üle maakonna tänavusi kultuuripreemiaid. Koeru valla tublisid kultuuriedendajaid mahtus nende hulka mitmeid. Parimaks kollektiiviks pärjati Koeru Huviteater, kes on esinenud Järvamaa näitemängupäevadel Paide Kultuurikeskuse laval ja paljudel aastatel on žürii andnud trupile Järvamaa parima näitetrupi austava nimetuse. 2003. aastal järgnes Järvamaal saavutatule eripreemia Endla teatris korraldatud üle-eestilistel harrastusteatri festivalil lavastuse „Mäetaguse vanad““ (Koeru valda tuli neli kultuuripreemiat, 2011)

2008ndal aastal toimus Tabiveres külateatrite festival, kus Mait Raudsepa lavastatud „Pila-Peetri testamendi“ esitamisel tunnistati parimaks näitlejaks Herbert Last. (Koeru Kultuurimaja näiteringi kavad ja kuulutused)

Järvamaa teatripäeval parimaks tunnistatud lavastused olid J. Kruusvalli „Pilvede värvid“, lavastaja Herbert Last (1998), 2002. aastal esitati V. Koržets „Näärila ja nārula“, lavastaja Mait Raudsepp, sellega kaasnes parima näitetrupi tiitel. Sama tiitel saadi ka 2003. aastal, kui esitati A. H. Tammsaare „Mäetaguse vanad“. Lavastajaks oli Herbert Last, sama etendust esitati lisaks üleriigilisel festivalil Pärnus. Parimad näitlejad olid Milvi Kangur ja Uno Aan. 2004. aastal saadi ka parima näitetrupi tiitel, see Krista Jürgensi lavastatud etenduse „Tohuvabohu“ eest. Peaaegu parima näitetrupi tiitel saadi H. Raudsepa „Vaheliku vapustused“ eest, mille lavastas Mait Raudsepp (2005). Tiitel Parim näitetrupp toodi Koeru 2006. aastal etenduse M. J. Eiseni „Alkoholi õnnistus“ eest, mille lavastas Uno Aan. (Koeru Kultuurimaja näiteringi kavad ja kuulutused)

Samuti saadi parima trupi tiitel Herbert Lasti „Valupisarais märtsipäevad“ eest. Parimad näitlejad olid Milvi Kangur, Herbert Last, Aaren Ots. Parimaks nooreks näitlejaks tunnistati Pilvi Raudsepp ja Aive Volter. 2014. aastal tunnistati parimaks meesnäitlejaks Miika Pihlak Krista Jürgensi lavastatud A. Kivirähki etenduses „Rehepapp ja näärisokk“. (Koeru Kultuurimaja näiteringi kavad ja kuulutused)

Koeru valla näitemänguga tegelejaid on tunnustatud vallas volikogu ja valitsuse poolt. 21. veebruaril 2002. aastal omistas Koeru Vallavolikogu Herbert Lastile ja Uno Aanile valla Vapimärgi. 15. veebruaril 2005. aastal anti valla Vapimärk Mait Raudsepale. 22. veebruaril 2007. aastal nimetas vallavolikogu Uno Aani Koeru valla Aukodanikuks. 26. märtsil 2008 otsustas vallavalitsus anda valla Teenetemärgid Ella Kallasmaale, Milvi Kangurile ja Voldemar Treterile, juba järgmisel aastal 29. jaanuaril omistati neile vallavolikogu poolt valla Vapimärgid.

Valla Vapimärk omistati lisaks eelpool loetletud isikutele veel Kalle Aanile, Väino Liivale, ja Ülle Jäägrile. Teenistumärgid anti Anne Pindrele, Anne-Ly Pihlakule, Ülo Aasale, Thea Kristalile, Krista Jürgensile, Margus Laanepile, Anneli Eesmaale, Malle Lastile ja Epp Talvikule. Kõik nad on olnud Koeru näitemängus kaasalööjad ja abiks näiteringi töös. (Koeru valla Auraamat)

6. MEENUTUSED

Selles peatükis on välja toodud intervjuude põhjal saadud info Koeru näitemängu kohta. Intervjueerisin näitemänguga tihedalt seotud isikuid Uno Aani ja Krista Jürgensit.

Uno Aan, näitemängu juures olnud näitlejana ja lavastajana. Näitlejana pea kõigis käesolevas uurimistöös kajastatud etendustes. (Aan, 2015)

Alguse sai näitemängus osalemine Uno Aanil juba algkooli ajal Vaol, esimeseks rolliks oli kuusepuu mängimine. Hiljem õpetas kehalise kasvatuse õpetaja Gunhard Meelik Rundu naljandeid, nende naljanditega esineti Udeval, Kalitsas ja Norras. Esimesed elamused näitemängu tegemisest sai Uno Aan Vaol. Talle meenus, et mõisasaali ehitati lava, etenduse alguses tuli lavale etteütleva, lava ees oli koht, kus etteütleva oli näoga näitlejate poole. Eespool istujana kuuldus Unole eelkõige etteütleva tekst ja siis näitleja tekst. Näitlejad paljusid tekste pähe ei õppinudki. Samuti kasutati ka etteütlevat hiljem Koeru kooli näitemängudes. (Aan, 2015)

Uno onu Aleksander Aan oli omal ajal üks tugevamaid näitemängu tegijaid siin Koeru kandis ja käis mängimas paljudes näitetruppides. Ta mängis peaasi ja rääkis neid muljeid ka lastele. See avaldas Unole muljet ja äratas temas huvi näitemängu vastu. (Aan, 2015)

Oma esimese tõsisema ülesastumise näidendis tegi Uno Paides keskkooli õpetajate näitetrupis, töötades seal kollektiivis suusatreenerina. Koeru tulles oli tal juba väike kogemus olemas ja Koeru kooli õpetajatega tehti igal aastal etendus, seda juhendas Liile Reinik. Hiljem osales ta juba Robert Kutti lavastustes. Meeldejäävaimad etendused olid „Roosad prillid“ ja „Pila-Petri testament“. (Aan, 2015)

Uno sõnul oli Koeru näitering üks tugevaimaid ümbruskonnas, näitejuhtideks olid Robert Kutti, Helmi Merilo ja Tiit Heinsoo. Olid ka kooli ja hooldekodu näitetrupid. (Aan, 2015)

Unost sai kultuurimaja direktor 17. oktoobril 1994. Sellel perioodil hakkas näitemängu tegevus aeglustuma, Robert Kutti jäi vanaks, kaasatud sai Herbert Last. Sai kavva võetud näitemäng

„Üksi ja vaba“, see õnnestus ja sellest sai alguse koostöö Herbert Lastiga. Herbert oli agar näitetruppi juhtima, siis järgnes lavastus „Pilvede värvid“, selles näidendis mängis Uno peremehe rolli, mis oli üks peaosadest, teine peaosatäitja oli Milvi Kangur. Etendus kajastas sõjajärgset elu, oli hästi kirjutatud, kirjeldati inimeste kannatusi läbi sõja ja seoses väljarändega. See etendus pälvis peaaühinna harrastusteatri hulgast. Sama etendusega käidi Savonlinnas. Oli ka teisi etendusi, mida tunnustati maakonnas. (Aan, 2015)

Uno suuremaid etendusi oli vabaõhuetendus Mahtras, mis oli seotud Mahtra Sõja 150. aastapäevaga. Uno mängis seal peaosa Mahtra mõisa parunit, Koerust osalesid veel Krista Jürgens, Milvi Kangur ja Maie Murakas. Sealt hakkasid arenema ideed, et Koerus võiks ka lavastada vabaõhuetenduse. Seejärel sai tehtud Vaali Vabariigi sündmuste kirjelduse alusel etendus Vaalis, samas kohas, kus sündmused tegelikkuses aset leidsid. Etendus toimus talvel, jõululaupäeva eel, loeti ette manifest, osatäitjad oli kehastunud sõduriteks, toimus arreteerimine, pagutati püsse jne. Sellest sai alguse „Vabaduse ohvrid“, etendus toimus Aruküla pargis, Uno oli mõttealgataja, Herbertiga koostöös välmis stsenaarium, osalejaid oli ligikaudu sada. Etendus vajab suurt eeltööd, kuid Koeru rahvas tuli hästi kaasa. (Aan, 2015)

Pärast taasiseseisvumist hakati sõprussidemeid looma Soome rahvaga, eestvedajateks olid Paidest Kalev Ratnik ja meie kandist Heiki Laaneoks, kes oli seal kandis mõnda aega tööl metsanduse alal. Savonlinna rahvas tuli esmalt Koeru, siis mindi üsna varsti vastu külastusele. Sama kordus veel ühel korral. Soome Savonlinna esmane külaskäik oli paljudele Koeru näiteringi inimestele esimene välisreis. (Aan, 2015)

Uno parim koostöö oli lavastaja Robert Kuttiga, samuti on sujunud tema koostöö Herbert Lastiga suurepäraselt. Tublid lavastajad on olnud ka Mait Raudsepp ja Krista Jürgens. Tubli oli kultuurimaja kollektiiv, kes oli alati toeks ja abiks. Nendest märkimisväärsed olid Anne Pindre, Ülle Jääger, Pille (Raudkivi) Pottmann ja alati näidendite ettevalmistamisel suure töö tegi ära Ain Lauri. Kõik lava dekoratsioonidega, helitehnikaga ja valgustusega seonduvad tööd olid Ain Lauri kanda. (Aan, 2015)

Uno lavastamised on üht või teist pidi seotud kohaliku paikkonnaga, näiteks „Kapsapead“ ajendas Visusti külapäeva tarvis lavastama samast külast pärit olnud Pliuhkam, kes oma kapsapea Rakke laadale viis. Vabaduse ohvrid olid ka reaalselt kodukandiga seotud jne. (Aan, 2015)

Näitemängu Koeru harrastatakse juba lasteaiast alates, see toimub aastast-aastasse. Eestvedajaks on juhataja Heli Laaneoks. Üheksakümnendatel sai tehtud Paides näitemängupäev, kus osalesid kolm erinevas vanuses truppi Koerust. Lasteaia etendusel oli Paide kultuurimajas täismaja, sama ka „Pilvede värvid“ etenduse ajal, kolmandaks oli eakate näitetrupp. See pikk traditsioon läbi mitme põlvkonna ja tegevus külades on toonud Koeru näitemängule edu, tunnustust ning kiidusõnu erinevatel festivalidel. (Aan, 2015)

Kõige südamelähedasemaks pidas Uno rolle „Vabaduse ohvrites“, „Valupisarais märtsipäevades“ ja „Pilvede värvides“. Koeru paigutati mälestuskivi küüditatute mälestuseks 60 aastat pärast neid sündmuseid, etenduses „Valupisarais märtsipäevad“ oli osaliselt selle aja tegevused kajastatud. Mälestuskivi paigaldamise idee autor ja etenduse üheks lavastajaks oli Uno. Selle tegevusele ajendas Unot tema pinginaabri ja parima sõbra küüditamine 1949ndal aastal. (Aan, 2015)

Edukamaks perioodiks Koeru näitemängus pidas Uno üheksakümnendate aastate keskpaika ja lõppu, kui etendused Koerus läksid täismajale. (Aan, 2015)

Näitemäng andis Unole julguse esinemiseks nii jõuluvanana või pulmaisana, sõnaosavuse, suhtlemisoskuse, julguse olla näoga publiku poole. (Aan, 2015)

Krista Jürgens, näitemängus osalenud näitlejana, lavastajana ja toetava jõuna olles kultuuritöötaja.

Näitemängu juurde jõudis Krista päris ammu, ta oli siis noor ja aeg oli selline, et Koerus olid näitemängud väga populaarsed. Mängijaid oli palju ja publikut oli väga rohkearvuliselt. Esietendustel oli saal alati puupüsti täis. Krista oli varem mänginud korra algkooli ajal ühes näidendis aga soov oli nii suur, et ta astus ise Robert Kuttile ligi ja ütles, et ta soovib näitemängu teha. Robert oli väga rahulik ja ütles, et no vaatame, teeme lugemise proovi ning vaatame siis. Lugemiseproovi ei toimunudki, aga uues näidendis sai Krista juba rolli. Nii see hoog siis tuule alla saigi. Esimene etteasumine oli lavastuses „Keegi peab lahkuma“, aasta oli siis 1989. Aastate jooksul on neid rolle juba omajagu kogunenud. See on olnud ilus aeg. Selle aja jooksul on Krista Jürgens Koerus mänginud kuue lavastaja käe all. Meeldejäävamateks osatäitmisteks pidas Krista

rolle etendustes "Kraavihallid", "Vanad ja noored", "Pilvede värvid", "Mahtra sõda" ja "Vabaduse ohvrid". (Jürgens, 2015)

Krista Jürgens rääkis proovide kohta, et proovid olid kaks korda nädalas õhtuti, kella 19ne paiku. Proovid nagu proovid ikka. Alustati lugemisega, natuke ikka arutati karaktereid ja tegevust. Osad olid muidugi juba lavastajal paika pandud. Sellele järgnesid proovisaalis juba liikumisega proovid ja ühel hetkel juba toimusidki lavaproovid. Sarnaselt toimuvad proovid ka praegu. (Jürgens, 2015)

Krista Jürgensi sõnul on lavastajad kõik toredad olnud, igalt ühelt on olnud midagi õppida. Robert Kutti oli selline rahulik mees. Priima hambus. Tema midagi suurt ette ei mänginud. Ütles, et tule sealt või tee seda. Vahel sai ikka küsitud ka, et kust nüüd ikka tullakse või mis tehakse, eks ta siis seletas, istus saalis ja sealt ta siis hõikas. Krista selgitas, et kõike ta täpselt ei mäleta ka, igatahes sujusid proovid mõnusalt. Ega näitemängu saagi vastu tahtmist teha. Ja seltskond oli alati väga lahe. Robi (Robert Kutti) rääkis väga värvikalt oma elust ja noorusajast, need olid huvitavad pajatused. Esietenduse peod olid väga meeleolukad. Helmi Meriloga tegi Krista koostööd vaid ühe tükiga, kahjuks jäi see näidend lavale toomata, ei saanud truppi kokku. Krista õppis oma osa ikka selgeks. See kuidas Helmi täpsust taga ajas ja igat koma käskis pidada, kuidas ta igas proovis hingestatud usutavust nõudis, see oli omamoodi kogemus. Helmi oli äge naine ja väga nõudlik lavastaja. Tiit Heinsood iseloomustas Krista väga abivalmi ja toetava lavapartnerina ning lavastajana. Tiidul oli Krista sõnul väga hea huumorimeel ja nii sujusid proovid lahedas rütmis. Herbert Lastil on lavastajana väga selge nägemus oma lavastustest. Osaraamatud olid nimelised ja osatäitjatele juba kenasti alla joonitud, lavapilt valmis joonistatud, näidend läbi analüüsitud. Herbert on lavastaja, kes peab lugu sellest, et argimured jäetaks ukse taha ja rolli tuleb sisse elada. Tema jaoks on detailid olulised. Herbert peab lugu heast huumorist ja valdab ise seda kunsti suurepäraselt. Läbi aastate on Kristale meeldinud Herberti oskus tänada näitlejaid nii sõnades kui tänukirjadega. Samuti on tema kui huviteatri juhi dokumentatsioon väga suureks toeks näitemängude arhiveerimisel. Mait Raudsepp oli Kristale alguses lavapartner ja hiljem hakkas ta lavastama. Mait Raudsepp pikka juttu ei armastanud, jutt oli alati konkreetne. Mait oli rahulik ja proovid sujusid iseenesest. Samuti meisterdas ta oma lavastuste kujunduse enamasti ise. Krista sõnul on Uno Aan lavastajana „hullude“ ideedega mees. Kui tema midagi mõtleb ja tegema hakkab, siis räägib ta kasvõi musta valgeks ning oledki temaga juba ühes paadis – valmis kõike koos tegema. Uno jaoks pole midagi võimatut, ükski lavakujundus, rekvisiit, vajalik auto, või hobune, või mis iganes saab tema poolt organiseeritud. Uno on

autoriteetne kuju ja keegi ei saa talle lihtsalt “ei” öelda. Tema põhiline lause on: “Ära ütle, et ei saa, vaid mõtleme, kuidas saab”. Herbertiga koos on Uno väga suurepäraseid ja edukaid projekte valmis teinud, nagu näiteks “Vabaduse ohvrid” ja “Valupisara is märtšipäevad”. Uno on loov nii näitleja kui ka lavastajana, suurepärase partner. (Jürgens, 2015)

Krista rääkis oma lavastamise algusest, et kui ta poleks kultuuritöötajate koolituskeskuses kursustel käinud, Eesti Näitejuhtide suvekoolis ja etendustes, Harrastusteatri Liidu suveetendustes osalenud, ega siis polekski ta vist lavastada julenud. Eelnevad kogemused olid Krista jaoks olulised koolid. Krista tegi seal koostööd selliste lavastajate nagu Merle Karusoo, Ivo Eensalu, Peeter Tooma, Aare Laanemets, Ahti Puudersell, Kaarel Kilvet – mida üks harrastaja veel tahta oskas? Vao näitering jäi ilma juhendajata ja Ly Vihtol kutsus Krista Vaole. Krista läks ja nii kuulus ta hetkega ühte toredasse seltskonda ja lavastamine sai raginal hoo sisse. Vaol sai jaanipäevadeks ikka hea mitu lavastust välja toodud. Samuti oli Krista lasteaias laste ja kasvatajatega näitemängu teinud. Lastega on olnud väga lahe koos töötada, lapsed on armsad ja omandavad kõike lennult. Kristat rõõmustab see, et Koeru lasteaias on läbi aastakümnete näitemänguga tegeletud. Krista on lavastanud ka koolilastega nii mõnegi näidendi, noortega koostööd peab ta lahedaks. Eks vahest on pidanud ta neid utsitama ka, aga ta usub, et rõõmu on ikka rohkem olnud. Näitemänguga tegelemine annab noortele hea pagasi eluks. Annab julguse esineda rahva ees, ennast väljendada ja ennast kuuldavaks teha. Krista jaoks on meeldivad olnud koostöö Anneli Eesmaa ja Reelika Lepikuga. Mõlemad on väga head organisaatorid. Anneliga töötas Krista koos narkoprojekti loomisel, see oli hullumeelne projekt, aga milline tulemus! Reelika ja Rõõmurullidega jõuti kahel korral isegi vabariiklikule festivalile. Krista arvab, te kui aega ja näidendeid leidub, eks siis katsuks ikka veel mõne lavastusele hinge sisse puhuda. (Jürgens, 2015)

Kristale on kõik näitemänguga seotud tegemised väga hinge pugenud. Kui mõne nimetama peab, siis mainis ta järgmiseid näidendeid: “Vigased pruudid” Vaol, “Tütarlaps jõuluinglitega” lasteaias, Rõõmurullide “Jänku otsib ametit”, Koerus “Lõbus talupoeg”, “Nõbu Kelly”, narkoetendus “Tuultekeerises”, “Rehepapp ja näärisokk” (Joonis 6). Pärast loetelu tõdes Krista siiski, et tegelikult ikka kõik mida ta on teinud on väga hinge pugenud ja südamesse jäänud. (Jürgens, 2015)

Joonis 6. „Rehepapp ja näärisokk“ Koeru Kultuurimajas (Itse, 2014)

Koeru näitemängu kohta lisas Krista veel, et tema soov oleks, et hinnataks ja väärtustataks sellise mehe nagu Ain Lauri panust Koeru näitemängu. Tema oli mees, kes aastakümneid hoolitses näitemängu heli ja valguse poole eest. Kõik tagaseinad ja mööbel oli tema valmis ehitatud, jõudis lavastaja oma soovidega lagedale tulla ja juba ta kopsis ja konstrueeris. Samuti oli Ain see inimene, kes täpselt kõik lavastused ning väljasõidud kirja pani ja arhiveeris. Täna on meil tänu temale väga hea ülevaade sellest, mis Koerus lavalaudadel toimunud on. Samuti on hindamatu Anne Pindre panus näitemängudesse. Näidendid trükimasinaga valmis trükitud, kõik laval vajamine oli tema toimetatud, vajadusel laulud selgeks õpetatud, lava taga etteütlejana tekst ette hõigatud, siis veel piletid, kavad, reklaamid ja osatäitjate leidmine ning vajadusel ise mängimine. Kõige selle eest hoolitses aastaid Anne. Suur rõõm, et juba kaheksateistkümmend aastat on Koerus peetud Koeru valla kolme põlvkonna teatripäeva. Siin on üles astunud nii lasteaia, kooli kui ka täiskasvanute näitetrupid. Läbi aastate on Koeru koolis toimetanud sellised suurepäraseks õpetajad, kes ikka lastega näitemängu teevad. Näiteks Anne Muhk, Pille Eha, Rita Õunapuu, Reelika Lepik ja teised. Samuti Koeru ja Vao lasteaia toimekad kasvatajad ja Heli Laaneoks. Ja meie näitlejatest kahurvägi: Milvi Kangur, Ella Kallasmaa, Herbert Last, Mait Raudsepp, Uno Aan, Kalle Aan, Voldemar Treter, Tiit Heinsoo, Maie Murakas, Ingmar Lill ja kes kõik veel. Läbi aastakümnete on Koeru näiteringi õnnistatud suurepäraseks karakterite, osatäitmiste ja õnnestunud lavastustega. Puhas rõõm! Krista loodab, et edaspidi ikka jätkuks näitemängurõõmu ja juhendajaid, kes on nõus lavastama. (Jürgens, 2015)

KOKKUVÕTE

Andmed, mida uurimistöös kasutasin, ei pruugi olla täielikud. Lähtusin suures osas Koeru Kultuurimaja olemasolevatest arhiivianalüüsides. Minu uurimistöö ei hõlma Ervita näiteringi ja Väinjärve seltsimajas lavastatud näitemänge (v a M. J. Eisen „Kuidas saab nõiaaks“ lavastaja Aino Rebane). Kajastatud ei ole ka kõiki kooliteatri etendusi. Töös lähtusin veebimaterjalidest, kultuurimaja arhiivianalüüsides, Koeru Raamatukogust saadud trükistest ja vallavalitsuse materjalidest.

Etendusi anti kokku uurimistöös kajastatava perioodi jooksul 50. Žanritest on põhiliselt mängitud komöödiat ja draamat. Koerus on tehtud keskmiselt kaks etendust aastas. Komöödiaid, naljamänge või muusikalisi etendusi on lavastatud kolmekümnel korral. Draamasid, luuleetendusi 21 korral. Võib öelda, et lavastajad on nalja ja tõsiseid lugusid enam vähem võrdselt lavale toonud. Autoritest on enim lavastatud Eesti klassikuid, O. Lutsu koguni kaheksal korral, A. H. Tammsaaret ja A. Kitzbergi kolmel korral, E. Vaigurit kaks korda. Au sees on ka autorilooming, nii on H. Lasti loomingu lavastatud viiel korral ja U. Aani kolmel, A. Eesmaad kaks korda. Korra on lavastatud vene autorit ja kahel korral maailma klassikuid, paaril korral välis-Eesti autoreid. Lisaks veel O. Kool, A. Liives, H. Raudsepp, E. Vilde, A. Kivirähk, V. Koržets, M. Oopkaup jt.

Lavastamise osas toimus vahepeal lavastajate vahetus, Robert Kutti, Helmi Merilo ja Tiit Heinsoo asemele tulid Herbert Last, Uno Aan, Mait Raudsepp ja Krista Jürgens. Viimastel aastatel on enim etendusi lavastanud Krista Jürgens. Lavastajate mitmekesisus on tulnud Koeru näitemängule kasuks, etendused on muutunud eripalgelisemaks. Lavastajate rohkusega kaasnes ka etenduste arvu tõus.

Etenduste juures, teises peatükis kirjeldatud näitlejate ja lavastajate kõrval võib tähele panna, et oluline osa oli neil, kes olid abiks ja toeks lava, muusika ja heli seadmisel, kostüümide, grimmi ning kavade, kuulutuste jms valmistamisel. Näiteks Ain Lauri ehitas lavad, tegi valgust, võttis väljasõitudele kaasa prožektorid ja tegeles helitehnikaga. Pikaajalise kultuuritöötajana ja Ain Lauri kolleegina kirjeldas Krista Jürgens, et Aini panus oli suur, ka arhiivi pidamine oli pikki

aastaid Ain Lauri kanda, samuti oli suureks abiks Anne Pindre, kes enne arvutite kasutuselevõttu trükkis näidendeid trükimasinal.

Märkimisväärne on näitlejate arv, uurimuse tulemusena võib töö autor tõdeda, et üle 200 harrastusnäitleja on andnud oma panuse Koeru näitemängu hüvanguks, lisaks eelnevale löid etendustes kaasa rahvatantsijad ja koorilauljad.

Töö autor leiab, et koostöö Koeru Kultuurimaja töötajatega on tekitanud nendes huvi ja vajadust süvenenult edasi uurida kogu näitemängu tegemisi. Tänu käesolevale uurimistööle on näiteringi arhiivi pidamine ja korrastamine saanud sisse uue hoo. Eelnev on tekitanud töötajates suisa põnevust.

Käesoleva uurimistöö koostamise käigus saab järeldada, et Koeru näitemäng on olnud elujõuline läbi aegade. Olles ise viimase aasta jooksul näitemänguga seotud, leiab autor, et tegevustahet eestvedajatel jätkub.

KASUTATUD MATERJAL

- Aan, U. 2015. Koeru näitemäng 1988 – 2014. Aava, D. Intervjuu.
- Jürgens, K. 2015. Koeru näitemäng 1988 – 2014. Aava, D. Intervjuu.
- Koeru Kultuurimaja näiteringi kavad ja kuulutused. Koeru Kultuurimaja.
- Koeru Kultuurimaja näiteringi päevikud. Koeru Kultuurimaja.
- Koeru valda tuli neli kultuuripreemiat. <http://eestielu.delfi.ee/jarvamaa/elu/koeru-valda-tuli-neli-kultuuripreemiat?id=43906125/>. 16.02.2015.
- Koeru valla Auraamat. Koeru Vallavalitsus.
- Last, H. 1999. Kultuurilooline Koeru. Tallinn: AS Multico.
- Last, H. 2007. Pilk Koeru näitemängu ajalukku. – Koeru Huviteatri väljaanne Koeru Kaja lisa, märts.
- Last, H. 2008. Koeru näitemäng 120. Koeru.
- Last, H., Raudsepp, M. 1996. Ülevaade näitemängu harrastusest Koeru vallas enne ja nüüd. – Koeru Haridus- ja Kultuuriseltsi väljaanne.
- Linno, E. 2010. Pool sajandit rännakuid haridus- ja kultuuriradadel. OÜ Saarakiri, Ecoprint.
- Nikkolo, M. 2010. Järvamaa eakate säravad teod paistsid silma. <http://www.jt.ee/322662/jarvamaa-eakate-saravad-teod-paistsid-silma/>. 16.02.2015.
- Nõmm, M. 2009. Järvamaa parimaks näitetrupiks valiti Koeru Huviteater. http://www.jarva.ee/index.php?article_id=1182&page=467&action=article&/. 16.02.2015.
- Reinberg, T. 2010. Koeru huviteater tuli laureaadiks. <http://www.jt.ee/210309/koeru-huviteater-tuli-laureaadiks/>. 16.02.2015.

LISA 1. EESTI HARRASTUSTEATRITE LIIDU CERTIFIKAAT

 EESTI HARRASTUSTEATRITE LIIT EESTI HARRASTUSTEATRITELIIT	 RAHVAKULTUURI K E S K U S
SERTIFIKAAT Nr. 8	
HUVITEATRI nimetus (II kategooria) antud KOERU TAILLUSTEATRILE	
 Jaan Urvel Eesti Harrastusteatri Liidu esimees	 Viivi Metslaid Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuse näitekunsti peaspetsialist
28.aprillil 1998.a.	